

17087 KARATEKE, Hakan T. The Ottoman official gazette
Takvim-i Veqayi 1831. *Turkish language, literature, and history travelers' tales, sultans, and scholars since the eighth century* / ed. Bill Hickman, Gary Leiser. Abingdon: Routledge, 2016, pp. 191-207. About the first Ottoman newspaper and its hybrid character between an annal and a newspaper.

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

01 Ocak 2019

- Hickman, Bill. "Who Really Wrote the Ottoman Turkish Story of Hallaj?" Forthcoming in *Der Islam* (2016).
- Hickman, Bill. "Two 15th Century Ottoman Sufi Mysteries. Part One: What Happened to Eşrefoğlu?" Forthcoming in *Osmanlı Araştırmaları / The Journal of Ottoman Studies*, xlvi (2015).
- Homerin, T. Emil. *From Arab Poet to Muslim Saint: Ibn Al-Fāriḍ, His Verse and His Shrine*. Columbia: University of South Carolina Press, 1994.
- Kara, Mustafa and Kadir Atlansoy. *Mehmed Şemseddin, Yedigözü-i Şemsi*. Bursa: Uludağ, 1997.
- Keskinkılıç, Esra. *Eşrefoğlu Rumi. Tarikatname*. Istanbul: Gelenek, 2002.
- Massignon, Louis. *The Passion of al-Hallaj*. Translated by Herbert Mason, 4 volumes. Princeton: Princeton University Press, 1982 = Bollingen Series xcvi.
- Rossi, Ettore. *Elenco dei manoscritti turchi della Biblioteca vaticana*. The Vatican, 1953.
- Uçman, Abdullah. *Eşrefoğlu Rumi. Müzekki'n-nüfus*. Istanbul: İnsan, 2006.

MADDE YAYINLANDIKTAN
SONRA ÇELEN DOKÜMAN

12 Ocak 2018

Ta'vîm-i Veqayî (190223)

13 The Ottoman Official Gazette *Ta'vîm-i Veqayî*, 1831

An Ottoman annal in its own right

Hakan T. Karateke

The Ottoman term for a historical work, *tarih*, can sometimes be misleading to modern students of history. Modern scholarship replicates the Ottoman use of the term and regards virtually all works with narratives of events as "history"; little distinction is made between the various types of Ottoman historical writing. Yet, from a modern perspective used to modern definitions and taxonomies within the discipline of history, seeing the label applied to a variety of Ottoman historical productions is confusing, both with regard to the topics, and to the time period that they cover. To the modern mind, pamphlets and monographs justifying a political position, glorifying campaigns, eulogizing statesmen, or investigating controversial current events would be regarded as reportage, propaganda, political analysis, or some combination thereof. The Ottoman mind, however, classified all such works under the rubric of history. A closer look to better understand the array of Ottoman historical works will not only illuminate us with regards to the Ottoman conceptions of historiography, but also allow us to conduct an adequate analysis of the contents of Ottoman histories.

Formulating a classification for the entirety of Ottoman historical production is outside the scope of this chapter. Rather, I shall draw attention to a type of writing concerned with reporting on recent and current events and thereby explore the nature of the Ottoman official gazette *Ta'vîm-i Veqayî* as a publication—particularly in its earlier stages. By doing that, I hope to demonstrate the gazette's character as a continuation of the Ottoman imperial annalistic tradition and point to a moment of transition in the Ottoman historiography.

Ottoman imperial annals can be regarded in the abovementioned category, albeit usually lacking the immediate temporal proximity to the events reported, and certainly as an outcome of a more structured and institutionalized effort. No one doubts that the main objective of these annals was to reify the state's position and, eventually, to move public opinion to favor imperial ideology. While dismissing all annalists as mere mouthpieces of the government would do an injustice to their achievements as historians, it is evident that composing an account contradicting the pillars of state was not feasible for these annalists. They regularly submitted their partial compositions to the court and collected remuneration for good work. Once an imperial annalist was appointed to his post, he would typically cover events from the time his predecessor left off, often

21 Kasım 2017

- 54 KARATEKE, Hakan T. The Ottoman official gazette *Taqvim-i Veqayi*, 1831. *Turkish language, literature, and history travelers' tales, sultans, and scholars since the eighth century* / ed. Bill Hickman, Gary Leiser. Abingdon: Routledge, 2016, pp. 191-207. About the first Ottoman newspaper and its hybrid character between an annal and a newspaper. 190223

MADDE YAYIMLANDIKTAN
SONRA GELEN DOKÜMAN

31 ARALIK 1993

130223
TAKVİM-İ VEKAYİ
(Gözetki)

Seyitdanlıoğlu, Mehmet: "Takvim-i Vekai (1908-1918)", Yüksek Ank. S. S. B. H. lisans tezi (Danışman: Prof. Dr. Şeraffettin TURAN), 226 s. Tarih. A. D. 1985

20 KASIM 1992

- Takvim-i Vekayi

Copie eines der Chronik der Ereignisse (Takvim-i vekayi) des Jahres 1256 entnommenen offiziellen Artikels betreffs des zwischen der hohen Pforte und vier Grossmächten wegen der egyptischen Frage geschlossenen Allianz-Vertrages; herausgegeben und übersetzt von M. Wickerhauser. Türkische Chrestomathie, pp. 341-345.

05 TEM 1997

1192
Ceride-i Hav.
Takvim-i Vek.
Tasvir-i Efkâr

RÖMER, Claudia. Quelques remarques sur la langue journalistique ottomane d'avant 1876 selon des textes tirés des journaux Takvim-i Vakayi, Ceride-i Havadis, Ruzname-i Ceride-i Havadis et Tasvir-i Efkâr. Aspects of the political language in Turkey (19th-20th centuries) / (ed.) Hans-Lukas Kieser. Istanbul: Isis, 2002, pp.53-60.

20 KASIM 1992

- Takvim-i Vekayi

Copie eines der Chronik der Ereignisse (Takvim-i vekayi) des Jahres 1256 entnommenen offiziellen Artikels betreffs des zwischen der hohen Pforte und vier Grossmächten wegen der egyptischen Frage geschlossenen Allianz-Vertrages; herausgegeben und übersetzt von M. Wickerhauser. Türkische Chrestomathie, pp. 341-345.

28 HAZIRAN 1995

5486. Koloğlu, Orhan: İlk gazete ilk polemik : Vekayi-i Misriye'nin öyküsü ve Takvimi Vekayi ile tartışması / Orhan Koloğlu. - Ankara, 1989. - 148 S. : Ill. - (Çağdaş Gazeteciler Derneği yayınları ; 5).
Inhalt: Geschichte der türk.-arab. Zeitung Vekayi-i Misriye d. 19. Jh. - Text türk. 9 E 1033

079.561

YA.T Yazıcı, Nesimi

Gazetecilik

IRGA

Takvim-i Vekayi: belgeler / by Nesimi Yazıcı
.- Ankara: Gazi Üniversitesi Basın Yayın
Yüksekokulu, 1983.
xi, 178 p.; 23,5 cm.- (Gazi Üniversitesi;
no. 32. Basın Yayın Yüksekokulu; no. 2)
Bibliography: p. 155 - 160
Includes bibliographical references
Includes index

1. Journalism, Turkey I. Title II. (Series)

6443

Türk Kültürü, 23, 1964 Ankara, 6-11

Dergi / Kısap
Kütüphane de Mevcuttur

İLK TÜRK GAZETESİ

Altan Deliorman

İlk Türk gazetesi olarak kabul edilen «Takvim-i Vekayi», 1 Kasım 1831 Salı günü yayınlanmaya başlanmıştı. Şu halde, Türk gazeteciliği 132 yıllık bir geçmişe sahip oluyor, demektir. Halbuki, hatırlardadır, 1960 yılı, Türk basınının 100. yıldönümü olarak kutlanmıştı. Yani «Takvim-i Vekayi», Türk gazeteciliğine bir başlangıç olarak kabul ve telâkki edilmemişti. Neden?

Bu soruya açık ve etraflı bir cevap verebilmek için, Osmanlı İmparatorluğunda ve dünyadaki ilk basın hareketlerine, karşılaştırmalı olarak bir göz atmak gerekiyor.

Türkiye'de «Takvim-i Vekayi» in yayınlandığı tarih, Avrupa'da ve bilhassa bir kültür merkezi olan Paris'te gazeteciliğin hızlı bir gelişme göstermeye başladığı devreye rastlar. 1824 de Paris'te çıkmakta olan 12 gündelik gazetenin abonelerinin toplamı 55.674 tü. 1846 da ise yayınlanan 26 gazetenin abonelerinin toplamı 200.000'i aşmıştı. İki misline çıkmış olan gazete sayısına karşılık, okuyucu sayısı dört misline yükselmiş oluyor. Bu da, gazete başına düşen okuyucu sayısının bire iki nisbetinde arttığını gösterir.

Osmanlı İmparatorluğunda ilk gazete «Takvim-i Vekayi» değildi. İmparatorluk sınırları içinde daha önce de başka gazeteler yayınlanmıştır. Bunların içinde, gazeteye benzer ilk matbuat, 13 Ağustos 1794 te, İstanbul'daki Fransızlara ve Türk Hükümetine, Fransa'ya ait haberler vermek maksadıyla neşredilen «Bulletin de Nouvelles» dir. Bu gazete, Fransız ihtilâl hükümetlerinin gördüğü lüzum üzerine, Fransa'dan gönderilen makina ve hurufatla ve yine oradan gönderilen elemanlar tarafından yayınlanmakta idi. 1795 yılında İstanbul'da Fransız Elçisi olarak bulunan Vernillac tarafından «La Gazette» adıyla bir başka gazete daha yayınlanmıştır. 1811 yılında da, Fransız Elçiliği Napoléon'un seferlerine ait bültenler yayınlanmıştır. Tabii, bütün bu gazete ve bültenler Fransızca idi. 1824 ve daha sonraki yıllarda, yine Fransızca olarak İzmir'de birkaç gazete daha yayınlanmıştır. Bunlardan «Smyrneen» bir müddet yayınlandıktan sonra Osmanlı Hükümeti menfaatine aykırı yazılar yayınlandığı hususundaki şikâyet üzerine kapatılmış, bu sefer sahibi ve ismi değiştirilerek «Spectatur de l'Orient» adı ile yayınlanmaya başlamıştır. Bu gazetenin nâşiri, Alexandre Blacque (Blak Bey) adında, Marsilyalı bir Fran-

sız avukatı. Bu gazete, o sıralardaki Yunan isyanı ve diğer karışık hâdiseler karşısında Türk menfaatlerini hararetle müdafaa etmiş ve Rus siyasetine şiddetli hücumlarda bulunmuştur. Bu yüzden, Rus elçisi, Bâbüâlî'ye sık sık protestolarda bulunmuş, fakat Osmanlı Hükümeti oyalama usulleri ile bunları ustalıkla atlatmasını bilmiştir. Bu protestolarından birinde Rus elçisi «Fransa ve İngiltere'de gazetelerin kendi kırıllarına karşı bile her şeyi yazmakta hür olduklarını, bu yüzden Fransa ile İngiltere arasında defalarca savaş çıktığını, İzmir'deki gazete (Spectatur de l'Orient, ki bu isim sonradan Courier de Smyrne şekline çevrilmiştir) çıkana kadar Osmanlı İmparatorluğunun (Allaha şükür) bu musibetten uzak kaldığını, gazeteciyi susturmanın aklın icaplarına uygun olacağını, bir kimse kendi evinde çıplak gezebildiği halde sokağa da çıplak çıktığı takdirde nasıl deli diye tutulursa, Fransız gazetecisinin de kendi memleketinde istediğini yazabileceğini, fakat Osmanlı İmparatorluğunda aynı şeyi yapmasının önlenmesi gerektiğini» belirtmektedir. Bâbüâlî'nin bu iddiaya verdiği cevap ise, Alexandre Blacque'ı İstanbul'a dâvet ederek, Türk siyasetini müdafaa etmek üzere «Moniteur Ottoman» adlı bir gazete çıkartmaya memur etmesi olmuştur.

Bu gazete, devletin menfaatlerini müdafaa eden, İmparatorluğun görüşlerini aksettiren resmî bir havadis gazetesi mahiyetinde idi. Bundan evvel Fransızların yayınladığı diğer gazeteler gibi Moniteur Ottoman da Fransızca idi (1).

İmparatorluk sınırları içinde Türkçe olarak yayınlanan ilk mevkute de «Takvim-i Vekayi» değildi. Mehmed Ali Paşa 1821 de Mısır'da Bulak Matbaasını kurmuştu. Burada 20 Kasım 1828 de haftada iki defa olarak yayınlanmaya başlanan dergi, Türkçe ile Arapça karışımı idi.

Bütün bu neşriyat hareketleri gösteriyor ki, «Takvim-i Vekayi» bir başlangıç noktası olarak kabul edilmese bile, Türkiye'de yayın hayatı ancak 19. yüzyılın ilk yıllarında başlamıştır. Yani, Avrupa'dan 200 yıl sonra. Avrupa'da ilk gazetenin, 1605 te Anvers şehrinde yayınlandığı kabul edilir. Nassau Dükahığı tarafından, şehrin kuşatılması sırasında, şehir halkının mânevîyatını yükseltmek için çıkartılan bu gazetenin adı «Nieuwe Tijdingen» idi. Bir günde bazan dört defa ve 16 sayfa çıktığı olmuştur. Fakat bu, geçici bir gazeteydi. İlk devamlı gazetenin ise 1609 da Strasbourg'da Almanca olarak yayınlandığını kabul etmek gerekir. Fransa'da ilk gazete ise 1631 de, Paris'te

(1) Moniteur Ottoman'ın neşri birçok dedikodulara yol açmış, yabancı memleket elçilerinin bir kısmı şikâyetçi tavrı takınmışlardı. Bir Fransızın Türk menfaatlerini müdafaaada bu kadar ön safta görünmesi ve hele Türklüğün uyanmasında gazetenin oynayacağı rol onları kuşkulandırmaktaydı. 1836 da oğlunu okutmak üzere Fransa'ya götüren Alexandre Blacque'nin Malta'da öldüğü haberi geldi. Zehirlenerek öldürüldüğü şayiası yayıldı. Ruslar İngilizleri, İngilizler de Rusları, bu ölüme parmakları olduğu iddiası ile itham ettiler. Alexandre Blacque'tan sonra Moniteur Ottoman'a Hasun Efendi ve onun da ölümü üzerine Fransızca neşrettiler.

Belgele Türk Paris Dergisi, s. 6, 1968 İstanbul

Dergi / Kitap
Kütüphanede Mevcuttur

Türkçe yayınlanan ilk gazete «TAKVİM-İ VEKAYİ»

Doç. Dr. Cengiz ORHONLU

"TARİH DENEN FEN, ÂLEMDE CEREYAN EDEN
AHVALİ ZAMANİLE ZAPT VE BEYAN ETMEKTEN
İBARET OLUP SELEFTEN HALEFE HISSE ALACAK
BİR ESER BIRAKMAKTIR."

Türk gazeteciliği Takvim-i Vekayi gazetesinin tesisi ile başlar. Fakat bu gazetenin yayınlanmasından evvelde de Osmanlı sınırları içinde gazete yayınlanmıştır. 1796 yılında İstanbul'da Fransız sefareti tarafından Fransızca bir gazete çıkarılmıştır. Bonapartın Mısır'ı istilâ etmesi üzerine ayda bir defa olmak üzere 2 yıl kadar yayınlanan gazete el konmuş, basımevi ve hurufatı satılığa çıkarılmıştır. 1824 yılında II. Mahmud devrinde İzmir'de Fransızca bir gazete daha yayınlanmıştır (1). Bu gazetenin Türk menfaatini iyi müdafaa ettiğini gören II. Mahmud, sahibi olan Blak (Black) beyi İstanbul'a çağırıp bir Türk gazetesinin tesisi için yardımını istedi.

Türkçe yayınlanan ilk gazete Takvim-i Vekayi'dir ve memlekete batı medeniyet üsullerinin alınmasına teşebbüs edildiği sırada, halkı günlük olaylardan ve zamanın yeniliklerinden haberdar etmek, yeni bir şey öğretmek gibi düşüncelerle çıkarılmıştır. 1831 de kurulmuş olan ilk Türkçe gazete II. Mahmud tarafından daha evvel tesis edilmesi düşünülmüş fakat ancak zikredilen tarihte mümkün olabilmıştır. Takvim-i Vekayi ilk önce haftalık olarak çıkarılacak ve yıllık bedeli de 120 kuruş olacaktı. Gazetenin ismi hakkında da ayrıca görüşüldü; hatıra gelen isimler pusula hâlinde II. Mahmud'a takdim edildi. II. Mahmud teklif edilen isimleri inceledikten sonra, kimsenin hatırına gelmemiş olan «Takvim-i Vekayi» ismini

ileri sürdü ve bu, çıkacak gazetenin ismi oldu (2). Gazete için, İstanbul'da Serasker kapısı civarında eski Amire matbaasının yanında ve köşe başında bulunan Kapıcı-başı Musa Ağadan 500 kese'ye devlet tarafından satın alınan konak, Takvimhane adile basımevi haline konmuştur. Takvimhane'nin başına Vakanüvis Es'ad Efendi nâzır tayin edilmiş, Karsî-zade Cemaleddin Efendi musahhîh, gazetede iç olayların il muhaberelelerini verme ye Âmedî halifelerinden Küçük Evkaf hocası Sârim Efendi, askerî olaylara aid maddeleri bildirmeye serasker Hüsrev Paşa'nın Divan kâtibî olan Valde Kethüdası zade Said bey memur edilmişlerdi. Memlekette ilk defa yayınlanacak gazetenin tutunması için her sayısının bütün Osmanlı devlet adamlarına, memurlarına, ilmiye ileri gelenlerine, bütün vilâyetlerdeki çeşitli görevliler ile yabancı sefaretlere birer nüsha verilmesi usulü uygulanacaktı. Devrin tarihçisi Lütfî Efendi (3) baskı sayısının 5.000 e yakın olduğunu kaydetmektedir. İlk sayısı Kasım 1831 de yayınlanmış olan Takvim-i Vekayi'de gazetenin hangi sebeplerle yayınladığı şu şekilde beyan edilmiştir:

BELGE I

«Tarih denen fen, âlemde cereyan eden ahvali zamanile zapt ve beyan etmektен ibaret olup seleften halefe hisse alacak bir eser bırakmaktır. Bunun bir çok faydası vardır; bazı âlimler tarih ilminin bir milletin ahvalini kaydetmek ve devletin kanununu, nizamını muhafaza

۱۲۷۷-۱۲۴۷ : ايكنجى قسم ، عبدالحميد
 ۱۸۶۰-۱۸۳۱
 زمانته قدر ۱۲۹۳-۱۲۷۷ ؛ اوچنچى قسم ، مشرور-
 ۱۸۷۶-۱۸۶۰
 طينه قادار ۱۸۷۶ - ۱۹۰۸ ؛ دردنجى قسم ،
 حرب عمومي به قادار ۱۹۰۸ - ۱۹۱۴ ؛ بشنجى
 قسم حرب عمومي و متاركة زمانى ، آلتنجى
 قسم ده جمهوريت دورى .

برنجى قسم

ايلك اوتوز سنه ۱۲۴۷ - ۱۲۷۷

- ۱ - تقويم وقايع .
- ۲ - جريده حوادث .
- ۳ - سالنامه .

بوزسنهك غزته جيلكمز ايلك اوتوزسنهسى
 هفته لى تقويم وقايع و جريده حوادث غزته ليله
 سنه لك سالنامه نشر ياستندن عبارتدر . تقويم وقايع رسمى
 بر غزته ايدى ديمك مندرجات و نشر ياتى حقتده بر فكر
 ويرمكه كفايت ايدر . اداره سى ايسه هسچ بر زمان
 منتظم بر شكل آلامامش ، آنجى انتشارينك
 ايلك سنه سى ظرفنده هفته ده بر دفعه نشر
 اولمش ، اوندن سوكره غير معين زمانلرده
 چيغه باشلامش ، حقتده متعدد اراده لر صادر
 اولمش ، زمانك وزير و زراسى علاقه دار اولمش .
 بوتون بونلك و بره بيلديكى موقت بر غزته
 كنديسى زمان زمان طوبارلامش ، بر آژيكدن
 سوكره اسكى حالته دوشمشدر [۱] .

[۱] اوائل ظهورنده حسن تهر و تنظيمنه
 اعتنا اولتمله امور داخليه و خارجيه به دائر
 حوادث و مواد مفيديه شاملى اولدينى حالده
 سوكره لرى يالكنز رسمى و بعض داخلي وقوعاته
 منحصر اولوب اكثر يا وقتى دخى شاشيرديغندن
 انظار عامه ده اوليك قدر اعتبارى قالميش ايدى .
 منيفت (پاشا) مجموعه فنون ، نوسرو ، مجرم ۱۲۷۹

بولنسى ايجاب ايدن بو قيدلر اورته ده بو قدر .
 مطبوعات مديريت عموميه سى كندنده موجود
 اولان و آنجى مشروطيتى متعاقب اوده ۳۲۵
 آغستوسندن سوكره استانبولده امتياز لرى آلنان
 غزته و مجموعه لرك اسملرخى آغستوس ۱۹۲۷ دن
 اعتباراً « آيك تاريخى » نده نشر ايتمكه باشلادى .
 ايلك غزته من اولان تقويم وقايعى نشر
 ايدن ، بر عصر در مملكتك كتاب احتياجى
 امثاله نسبه واسع مقياسده تا مئن ايدن مطبعه
 عامه ده ده ۱۳۳۹ تاريخندن اوله عائد هسچ بر
 قيد موجود دكلدر .

عصر لرحه اولكى تاريخ وقوعاته نسبه
 جوق يكي ديمك اولان بو بر عصر لى يقين
 ماضيه زك غزته جيلك قسمنه عائد اولان طرفى
 سوزر ايتك ايچون شيمدى به قادار هان هسچ بر
 تشبشه بولونولمشمدر . فى الواقع بعض محرر لر من بو
 خصوصه خاطرات قيبيلندن يازيلر نشر ايتديلر .
 بونلك داها ثمره لى بر حال آلامسى ايچون بر
 عصر لى مطبوعات حياتى قرونولوزيك بر
 تصنيفه تثبيت ايتك ضرورتنده يز .

ايشته بر مدتدن برى بو كا دائر طوبلامفده
 اولديم نوطلرى ، ايلرى ده بو خصوصه عائد
 ياپيله جق مساعى به بز يارديجى اولور اميديله
 نشر ايديبورم .
 اسملرخى ذكر ايتدكارم كوره بيلدكارمدر ،
 معلومات ده اونلردن چقاراييلدكارمدر . هيسنك
 ماخذلرخى ده قيد ايندم . يالكنز ، جوق قولته
 تخمين ايديبورم كه كورمه د لرم ، كوردكلر مدن
 زياده در . بونلرى اوقوياقتلر آراسنده بو قبيل
 معلوماتى اولوب ده ، بو نضاتى تاملامق ايسنه بنلر
 دائما بر شكرانه لى قارشيلانبرلر .

بو نوطلرى آلتى بو بوك و متعدد كوچوك
 تالى قسملره آيبردم : برنجى قسم ، تقويم وقايعك
 نشرندن بوى غزته جيلكك تأسسنه قادار كچن

بوزسنهك غزته جيلكمز

محررى : مصطفى نهراد

مقدم :

بو كونكى وضعيتك ده اوندن فرقى اولما ديغنى
 كوريبوروز . نه دنسه شيمدى به قادار يكي نشر ياتى
 اين بر تشكيلاتله بر برده طوبلامغه موفق اولما دق ،
 اولامبوروز . بلكه بعضيلر منك بوكون نشر
 اولونديغى ايچون مهمسه مدكارى نشر يات اولاييلير .
 بزم بوكا عائد وظيفه من اوللرى بر كيتبخانه رفته
 يرلشدير مكدر . بو كى خصوصلرده اوغراد يغمز
 چاره سزللك خمرانيه و بر ديكمز آجى حكملرى ،
 بزده ، حتى داها زياده سيلاه ، كله جكلردن
 ايشيده جكلز .

كيتبخانه لر منك حالى قيددن سوكره ،
 خصوصى منبعلره كلنجه بوراده ده آشاغى بوقارى
 عينى وضعيتى كوروروز . بر طاقلرى استانبولك
 هسچ بر زمان اكسيك اولمايان يانغينلرى نتيجه سى ،
 بر قسميه دور دكيشمه سيلاه او جاقلرده ياقيلارق
 غائب اولدى . عبدالحميد زماننده العا ايدلن
 بر غزته نك اولرده كى نسخهلرى ، باشمزه بر بلا
 آچار قورقوسيله ياقيلردى . داها ياقين زمانلرده ده
 مثلا ۳۱ مارتى متعاقب هر كس اولرنده بولونان
 ميزان ، سربستى ، وولقان قيبيلندن غزته لرى
 ياقديلر .

مطبوعات اداره سى تشكيل اولونتيجه قادار
 نشر يات ماغا معارف نظارتى باقوردى . حتى بو
 دائره تشكيل اولونديندن سوكره ده كتاب و بوكون
 مجموعه اسمنى ويرديكمز موقت رساله لرله ينه
 ملغا معارف نظارتى مشغول اولبوردى . معارفده

ايلك توركيه غزته نك برنجى نومروسى ،
 ۱۲۴۷ سنه سى جاذى الاولنك ۲۵ نده نشر
 اولوندى . او كزده كى ۱۳۴۷ سنه سى جاذى .
 الاولنك بكرى بشنجى كوني - كه ۲۹ نشرين
 اول ۱۹۲۹ تاريخنه تصادف ايدر - مطبوعات
 حياتك بوزنجى سنه سى ادراك ايده جكلز .
 بو يوز سنه ايچنده انتشار ايتش اولان غزته
 و مجموعه لرى تثبيت ايتك و اولرك بوز سنه در
 قطع ايتدكلرى حيات صفحه لر ينك شه ماتيك بر
 سربستى چيزمك دخى بوكون ايچون خيل اهميتلى
 بر ايشدر .

حياتك هان هر صفحه سنه كى ، بوكون
 بيك دورلو مشكلرله اقتضامه چاپشديغمز ،
 پریشانلى بو ساحه ده ده حكمتى سوريبور .
 بو خصوصه اوافق بر آراشديرمه ياباجق
 كيسه نك ايلك قارشيلاشه جنى مشكل ، مراجعت
 ايده جكى منبعلك شايان حيرت قورولغيدر .
 عمومى كيتبخانه لر منك بو چشيد قولكسيون
 فهرستلرى جوق فقيردر . بايزيده كى عمومى
 كيتبخانه ده تقويم وقايع تمام بيله دكلدر .
 جريده حوادث پرا كنده بر قاچ نسخه در .
 بر ايكي دانه ده - هسچ برى تمام اوليله رق -
 اسكى و يكي مجموعه وار . ملت كيتبخانه سى ،
 امثاله نسبتله زكنين صايله بيلير . بو حالى
 ماضى به عائد اوله رق قبول ايتسه ك بيله ،

TAKVİM - İ VEKAYİ " BELGELER ,,

Dr. Nesimi YAZICI

ANKARA ÜNİVERSİTESİ
İLÂHİYAT FAKÜLTESİ

Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Araştırmaları Merkezi Kütüphanesi	
Demirbaş No:	31106
Tasnif No:	079.56 YAZICI

Ankara, 1983

ings." It had become necessary, the sultan felt, "to check" these undesirable trends at home, an objective that could best be attained through the publication of papers in the local vernaculars. On 25 July 1831, the official Turkish-language *Taqvim-i Veqayi* ("Calendar of Events") appeared, with the declared aim of giving "the people rest of mind and satisfaction," by making them "acquainted with the real nature of events."³⁴ The first issue of the paper included a promise of future versions in other languages, so that "the usefulness of the work" could be extended to the empire's non-Turkish subjects and "all friendly powers." Indeed, according to registers found in the Ottoman archives, editions in several other languages were distributed in the provinces, among them, notably, an Arabic edition that apparently was published irregularly from 1839.³⁵ Like *al-Waqa'i' al-Misriyya*, the *Taqvim* was a monotonous news periodical comprising imperial decrees, announcements of official appointments, and reports on governmental activity. The paper's reported 5,000 copies were distributed to state officials, who were required to buy them, dignitaries, 'ulama', and foreign consular personnel. Again, like its Egyptian counterpart, it was not meant to be read by the man in the street.³⁶

Taqvim-i Vekayi was the empire's only Turkish-language paper until 1840, and not until the Crimean War in the mid-1850s was its paramount standing seriously challenged by other Turkish publications in the capital. In the Arab provinces, however, that challenge presented itself earlier. The Egyptian *al-Waqa'i' al-Misriyya*, which preceded the Istanbul gazette by some three years, was the mouthpiece of a foe who defied his Ottoman masters and posed a genuine threat to their sovereignty. Moreover, after the Egyptian occupation of Syria in 1831-1832, Muhammad 'Ali was in a position to air his views in additional provinces of the empire, which he controlled for the rest of the decade. Later, in 1847, the French authorities in occupied Algeria started a French-Arabic journal, *al-Mubashshir* ("The Announcer"), another public voice in the language of the sultan's subjects. In 1855, at the height of the Crimean War, the challenge moved closer to home when an Arabic newspaper called *Mir'at al-Ahwal* ("Mirror of Events") was published in Istanbul by a Syrian emigré, whose pro-Russian views were revealed shortly afterward. The war also brought another innovation, the telegraph—a problematic medium, as the Ottomans were soon to discover, for it transmitted reports that were not always compatible with their own announcements. Once the war was over, additional Arabic papers began to appear both within and outside the empire—in Beirut, Marseille, Paris, and, in 1861, once again in the Ottoman capital. This last was Ahmad Faris al-Shidyāq's *al-Jawā'ib* ("Circulating News"), a more important and durable paper than *Mir'at al-Ahwal*. Later that year, the governor of another Arab province, the Tunisian Bey Muhammad al-Sadiq, emulated his Egyptian colleague and his Ottoman master by launching his own official organ, *al-Ra'id al-Tunisi*

("Tunisian Leader").³⁷ Some of these papers were circulated beyond the confines of their home base. More ominously, all made use of foreign journals, which were flowing into the empire at an alarming rate. In addition, in many cities—Beirut, Damascus, Aleppo, Baghdad, Mosul, Kazimiyya, Jerusalem—presses established to publish holy books printed other materials as well. In some of these places missions of the various foreign Christian denominations were using print in their frequent squabbles with each other and with local Christian communities over religious issues that had obvious political implications. By the mid-1860s, the independent dissemination of published views in the Arab provinces had become a serious problem for the empire.

Confronted with such a rapid spread of uncontrolled intelligence, the Ottoman government instinctively responded by trying to muzzle these voices, at least within its own territory. Shortly after the Crimean War, in January 1857, the first "Printing and Publication Law" was decreed, requiring licensing for publishers and prepublication censorship of all printed materials. In January 1865 the authorities went a step further by enacting a law dealing specifically with periodicals, prescribing various publishing limitations.³⁸ Meanwhile, pressure to curb criticism and promote support for the regime through warnings and punishment on the one hand, and generous subventions on the other, was exerted on owners of Arabic-language and other newspapers. These measures soon brought the Arabic papers in Beirut and Istanbul under the wing of the Ottoman Foreign Ministry. Apparently there was also an attempt in Egypt as early as 1857 to launch a pro-Ottoman organ disguised as a private enterprise under the name *al-Sallana* ("The Sultanate"), which lasted for several months only.³⁹ All these efforts, however, left something to be desired from the government's point of view: There was a palpable need for more organized channels to enlighten the key sectors of the community about Ottoman truths. It was important, in the Arab provinces as well as in the capital, to combat rumors and dangerous ideas by making public "the true nature of events and . . . the real purport of the acts and commands of the government."⁴⁰

As was the case with many Ottoman reforms, establishing state papers in the provinces often stemmed from the initiative of local officials who were more aware of changing conditions and potential dangers than their superiors in Istanbul. In the early 1860s the authorities in Damascus, capital of the Vilayet of Syria, had to contend with a growing influx of publications from Cairo, Beirut, Istanbul, and Europe which often carried irritating reports and views that conflicted with their own stated positions. In late 1864 the vali Shirwani Muhammad Rushdi Pasha requested and was granted government permission to establish a state press in Damascus. The following year, Khalil al-Khuri, by then an experienced editor of a privately owned Beirut weekly, *Hadiqat al-Akhbar* ("Garden of News"), was brought to Damas-

AMI AYALON

The Press in the Arab Middle East A History.

New York - 1995, s. 22-23, DN: 38 682.

Mabut müşâbehetlerinde Altaik menşei gösteren bu küçük istitratın sonra dil münasebetlerine devam edelim:

“Tar ve Torku küçük Asya ilâhlarının isimleri idiler. Bu isimler Profesör Sayce'nin gösterdiği hiç şüphesiz Tar-ak'la münasebettardır. Tar baş demektir. Ak büyük (ağa) manasınadır. Bütün müşâhedeler Eti ve Altaik dillerin birbirine sıkı bir surette merbut olduğunu gösteriyor.” (247)

Muasır Türkçe Arkatçada olan birçok Altaik kelimeleri hiç değişmemiş olduğu halde muhafaza etmektedir. [1] Major-Watson tarafından tertip edilen şu misalleri görelim: (8. 146)

Türkçe	Akatça
Ay	Ay
Ev	E
Nene	Nana
Tangrı	Dingiri
Taş	Tak
Su	Su (nehir)
Baş	Pak (üst)
Parla	Par
Da, te, ta, de (mefulu fi)	ta
De (içinde)	de
le, ile	li
m (benim)	mu S. 146

Bu müşâbehetler Milâttan kaç bin sene evvel Türk dilinin dünya medeniyeti havzalarında hâkim bir dil olarak yaşadığını gösteriyor.

[1] Şurada şunu not halind arz edeyim ki, muharrir kitabında “Akatça”, kelimesini kullanırken o zamanki müşterek Sumer-Akat lehçesini murat etmiş olması mümkündür.

I. — Türkçedeki şahıs zamiri sesini ifade eden me, Akatçada mu olduğu gibi Eti dilinde “mo,, dur. Bunun Yunanca ve İngilizcede de bu sesle ifade edildiği malumdur. Eti dilinde “Addam-Mo,, “atam,, demektir.

II. — Eticede zu Türkçede “sen,, manasını ikinci şahıs zamirleridir. Her ikisinde de aslanan “s,, sadasıdır. Profesör Saycenin dediği gibi İngilizce ikinci şahıs zamiri olan “Thou,, da bu aslıdır.

III. — Türkçede olduğu gibi Eti dilinden de sonda Ni, Na, Ni gibi sesler üçüncü şahıs ifade eder. Bazan işaret zamir olarak ta kullanılır. Bugünkü Türkçede de “Na,, işte gibi işaret zamir olarak kullanıldığı malumdur.

IV. — Li, li Eti dilinde tamamen Türkçede olduğu gibi hem tavsif hem de nispet edatıdır. Akova-lı hem Eticede hem Türkçede aynı manayı ifade eder: Akovaya mensup demektir. Akova, Eti İmparatorluğunun bir parçası idi.

V. — Eticede ti, mefulü fi edatıdır. Türkçede “de,, İngilizcede “at,, olduğu gibi.

VII. — Anna, An, En, Ne “Ana ilâh,, yahut “En Allah,, manasındadır. Bazan sesleinin yerlerini değiştirdikleri vakidir. Onun için “Ne,, ile “en,, aynı kelimedir. (S. 51)

VIII. — Akatçada olduğu gibi Eti dilinde de “E,, sesi “ev,, manasınadır. Babilin mihi yazı dilinde de aynıdır. “Ea,, kelimesi “gökevi,, demek olur, ve mühim bir mabedin ismidir.

IX. — Eticede pal: Türkçede pala, kılıç, ve bıçak manasınadır. (S. 62)

Tarih Kısmı

Fransızca Takvimi Vakayı

Le Moniteur Ottoman

Fransızca Takvimi Vakayı - Le Moniteur Ottoman - den, görerek bahseden kimse yoktur. Ona dair bütün yazılar biraz hayalidir. Türk Gazeteciliğini yazarken bunun farkına varmış. fakat ben de aynı yoldan yürümekten başka bir çare bulamamışım. Arkadaşım kıymetli müsteşrik mösyö Lagarde bana bir nüsha lütfetti. Ben de başka menbalarda yeni hiçbir kayıt bulamadığım için kendisinden Fransa sefaretindeki, o devre ait, vesikalar arasından malûmat toplamasını rica ettim. Aynen tercüme ettiğim bu değerli satırlar şimdi Fransızca Takvimi Vakayı mes'alesini en kat'i bir surette halletmiş oluyor. Bana bu fırsatı veren mösyö Lagarde'a ben ayrıca minnettarlığımı arz etmeliyim.

Selim Nüzhet

1831-1832 seneleri muhabere kayıt defterinden:

Babiâli nezdinde sefaret maslahatgüzarı Le baron de Varennes'den
Fransa Hariciye nezaretine

Tarabya, 18 Ağustos 1831

“Journal de Smyrne,, gazetesi sahip ve başmuharriri mösyö Blacque (Blâk) İstanbula geldi. Söylediği gibi Babiâli tarafından çağrılıp çağrılmadığı hakkında malûmatım yok. Mösyö Blacque, Seraskerle [1] ve diğer divan azalarıyla görüştü. Maksat, bir kısmı resmî mahiyette olmak üzere bir Fransızca gazete neşretmek. Divan, bir ecnebinin resmî muamelelere karışmasını tasvip etmedi. Fakat Sultan [2] gazetenin çıkmasını muvafık buldu. Mösyö Blacque bir miktar para alarak matbaasını buraya taşımak üzere İzmir'e döndü.

[1] Hüsrev Paşa

[2] İkinci Mahmut